

Sygn. akt III AUa 453/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 maja 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Białecka (spr.)
Sędziowie:	SSA Anna Polak SSA Urszula Iwanowska
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 15 maja 2018 r. w Szczecinie

sprawy A. D. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

przy udziale J. D. (1)

o odpowiedzialność za składki na ubezpieczenie społeczne

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 6 kwietnia 2017 r. sygn. akt VI U 687/16

uchyla zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S..

SSA Anna Polak SSA Barbara Białecka SSA Urszula Iwanowska

Sygn. akt III AUa 453/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 lipca 2016 r., nr (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. stwierdził, że A. D. (1) jest dłużnikiem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu nieopłaconych składek na: „ubezpieczenia społeczne za okres 02/2010-03/2012 w kwocie 18827,00 zł oraz należne odsetki w kwocie 10006,00 zł, koszty upomnienia 96,80 zł, koszty egzekucyjne 0,00 zł (w tym z tytułu składek w kwocie 992,66 zł, a z tytułu odsetek w kwocie 86 zł); na ubezpieczenie zdrowotne za okres 01/2010-03/2012 w kwocie 7000,22 zł oraz należne odsetki w kwocie 3783,00 zł,

koszty upomnień 114,40 zł, koszty egzekucyjne 0,00 zł; FP i FGŚP za okres 02/2010 – 03/2012 w kwocie 1623,47 zł oraz należne odsetki w kwocie 868,00 zł, koszty upomnień 96,80 zł, koszty egzekucyjne 0,00 zł.”

Decyzję skonstruowano w taki sposób, że w jej nagłówku, w miejscu przeznaczonym na określenie adresata, wpisano nazwiska i adresy: A. D. (1), oznaczając go dodatkowo: „płatnik składek” oraz J. D. (1), oznaczając ją dodatkowo: „małżonek płatnika”. W uzasadnieniu tej decyzji organ przywołał treść przepisów art. 46 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a także art. 29 § 1 Ordynacji podatkowej i wskazał, że „z uwagi na istnienie wspólności majątkowej pomiędzy płatnikiem a jego małżonką, odpowiedzialność za zobowiązania płatnika z tytułu nieopłaconych składek ponosi z majątku wspólnego małżonek płatnika.” Wyjaśnił też, że o wszczęciu postępowania w tej sprawie powiadomił tak płatnika, jak i jego małżonkę, wzywając jednocześnie do „złożenia pisemnych wyjaśnień w sprawie przyczyn nieopłacenia składek, pod rygorem wydania decyzji w sprawie określenia wysokości należności z tytułu składek na podstawie dotychczas zgromadzonych dowodów.” Ponieważ płatnik nie dopełnił obowiązku określonego w art. 46 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję. Wskazano ponadto, że decyzja ta stanowi podstawę wpisu hipoteki do księgi wieczystej nieruchomości stanowiącej własność dłużnika, w tym na nieruchomości stanowiącej przedmiot współwłasności łącznej dłużnika i jego małżonka, a jako podstawę takich działań przywołano przepisy art. 26 ust. 2, ust. 3 i ust. 3a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Od powyższej decyzji odwołała się wyłącznie J. D. (1), zaskarżając ją w całości i wnosząc o jej zmianę poprzez ustalenie, że nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania swojego byłego męża wskazane w decyzji. Przyznała, że w objętym decyzją okresie pozostawała z A. D. we wspólności małżeńskiej oraz nie zawierała z nim małżeńskich umów majątkowych. Jednocześnie wskazała, że w tym czasie nie istniały między nimi jakiegokolwiek więzi gospodarcze. Podkreśliła także, że wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 3 czerwca 2013 r. jej małżeństwo z A. D. zostało rozwiązane przez rozwód, wobec czego ustała wspólność ustawowa między nimi. Ponadto odwołująca zarzuciła organowi rentowemu, że nie przeprowadził wszechstronnego postępowania w celu uzyskania wiedzy o składnikach majątku płatnika. Podkreśliła, że jest w trudnej sytuacji majątkowej, życiowej i osobistej, co jej zdaniem uzasadnia odstąpienie od obciążania jej jakimikolwiek należnościami byłego męża.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania i zasądzenie na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego. W uzasadnieniu odpowiedzi na odwołanie wskazano, że „podstawą prawną zaskarżonej decyzji był art. 29, 109 § 1, 110 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej”, toteż za pozbawione znaczenia dla rozstrzygnięcia w sprawie uznano „okoliczności związane z trwaniem między małżonkami wspólności gospodarczej lub sytuację majątkową, osobistą i życiową odwołującej się.”

Wyrokiem z dnia 6 kwietnia 2017 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił, że w żaden sposób nie dotyczy ona J. D. (1), niebędącej w dacie wydania decyzji małżonką płatnika, wobec czego brak jest podstaw do ustalenia, że jako małżonka płatnika ponosi ona odpowiedzialność za zobowiązania A. D. (1) z tytułu nieopłaconych składek.

Sąd I instancji ustalił, że J. D. (1) i A. D. (1) od 22 lutego 1992 r. pozostawali w związku małżeńskim. W czasie trwania małżeństwa nie zawierali małżeńskich umów majątkowych. Małżeństwo J. D. (1) i A. D. (1) zostało rozwiązane przez rozwód prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 3 czerwca 2013 r., wydanym w sprawie o sygn. akt X RC 93/13. Wyrok uprawomocnił się z dniem 24 czerwca 2013 r. W skład majątku wspólnego małżonków D. wchodziła nieruchomość, dla której Sąd Rejonowy w Kamieniu Pomorskim prowadzi księgę wieczystą nr (...). W księdze zamieszczono informację o wydaniu przez Sąd Okręgowy w Szczecinie wyroku rozwodowego dotyczącego małżeństwa J. A. D. (1).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy uznał odwołanie za w całości uzasadnione, wskazując na wstępie swoich rozważań, że stan faktyczny niniejszej sprawy był w całości niesporny i został ustalony wyłącznie w oparciu o dowody z dokumentów, tj. w pełni miarodajną dokumentację znajdującą się w aktach Sądu Okręgowego

w S., dotyczącą sprawy rozwodowej małżonków D. oraz odpis z księgi wieczystej nieruchomości, która stanowi współwłasność J. A. D. (1), znajdujący się w aktach ZUS. Niczyżej wątpliwości nie budziło przy tym to, że J.

i A. D. (1) od czerwca 2013 r. nie są już małżeństwem. Zaistniały między stronami spór dotyczył wyłącznie kwestii prawnej, a mianowicie tego, czy w takich okolicznościach możliwe było wydanie przez organ rentowy – trzy lata po rozwiązaniu małżeństwa J. A. D. (1) przez rozwód – decyzji stwierdzającej odpowiedzialność J. D. (1) – jako małżonki dłużnika – za zobowiązania A. D. (1) z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne.

Sąd I instancji uznał ponadto za konieczne podkreślenie w tym miejscu, że w toku procesu nie dokonywał jakichkolwiek ustaleń co do tego czy na A. D. (1) faktycznie ciąży obowiązek zapłacenia zaległych składek na ubezpieczenia w kwotach i za okresy podane w decyzji. Okoliczność ta – w świetle zajętego przez Sąd stanowiska, które zostanie przedstawione niżej – pozostawała bowiem bez znaczenia. Na marginesie tylko Sąd orzekający zauważył, że w przesłanych Sądowi aktach ZUS nie znajduje się jakikolwiek dokument, w oparciu o który można by to ustalić. Brak jest nawet informacji

z jakiego tytułu ciążył na A. D. obowiązek zapłaty składek; w aktach nie ma także jakiegokolwiek dokumentu rozliczeniowego, ewentualnie zgłoszeniowego, który dotyczyłby objętego decyzją okresu.

Sąd Okręgowy dostrzegł także, że w przesłanych aktach znajduje się druga decyzja, w której wymieniona jest J. D. (1), tj. decyzja nr (...), dotycząca częściowo innego (dłuższego) okresu i innych (wyższych) kwot aniżeli te podane w decyzji, od której odwołała się J. D.. Biorąc jednak pod uwagę fakt, iż nazwisko J. D. (1) zostało na tej decyzji odręcznie przekreślone, w aktach ZUS brak jest informacji o tym, aby decyzja ta została kiedykolwiek J. D. (1) doręczona,

a sama J. D. wyraźnie wskazała inny numer decyzji, od której się odwołuje, Sąd uznał, że decyzja nr (...) – mimo mylącego nagłówka – nie dotyczy J. D. (1), wobec czego musi pozostać poza zakresem zainteresowania Sądu w niniejszym procesie.

Dalej Sąd Okręgowy wyraźnie podkreślił, iż jak wynika z jednoznacznego w tym zakresie oświadczenia kierownika inspektoratu ZUS O/Ś. W. J. (1), tj. osoby, której podpis widnieje pod zaskarżoną decyzją, decyzja nr (...) jest wyłącznie decyzją wydaną na podstawie art. 29 § 1 ustawy – Ordynacja podatkowa, a nie decyzją wydaną na podstawie art. 110 § 1 tejże ustawy. Wbrew twierdzeniom pełnomocnika organu rentowego wyrażonym w odpowiedzi na odwołanie, różnica ta ma istotne znaczenie. W szczególności nie jest bowiem tak, że Sąd powinien tak samo traktować i oceniać decyzję wydaną w oparciu o pierwszy i drugi

z tych przepisów oraz, że możliwe jest badanie tego w jednym postępowaniu.

Zgodnie z treścią przepisu art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2016 r., poz. 963 z późn. zm., dalej jako: ustawa systemowa), do należności z tytułu składek stosuje się odpowiednio przepisy m.in. art. 29 § 1 i 2, art. 107 § 1, 1a, § 2 pkt 2 i 4 i § 3, art. 108 § 1, 3 i 4, art. 109 § 1

w zakresie art. 29, art. 109 § 2 pkt 1, art. 110 § 1, § 2 pkt 2, § 3 oraz art. 118 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa. Ponadto, w myśl art. 32 ustawy systemowej, także do składek na Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i Fundusz Emerytur Pomostowych oraz na ubezpieczenie zdrowotne w zakresie: ich poboru, egzekucji, wymierzania odsetek za zwłokę i dodatkowej opłaty, przepisów karnych, dokonywania zabezpieczeń na wszystkich nieruchomościach, ruchomościach

i prawach zbywalnych dłużnika, odpowiedzialności osób trzecich i spadkobierców oraz stosowania ulg i umorzeń stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące składek na ubezpieczenia społeczne.

Przepisem, w oparciu o który organ rentowy faktycznie wydał zaskarżoną decyzję, był przepis art. 29 § 1 Ordynacji podatkowej. Jest on zamieszczony w rozdziale 2 tej ustawy, zatytułowanym „Odpowiedzialność podatnika, płatnika i inkasenta”, co oznacza, że dotyczy niejako odpowiedzialności pierwotnej, tj. odpowiedzialności bezpośrednio tego podmiotu, z którego działaniem wiąże się powstanie obowiązku uiszczenia należności publicznoprawnych. W rozdziale tym, w przepisie art. 26 została ustanowiona ogólna zasada, że „podatnik odpowiada całym swoim majątkiem za wynikające ze zobowiązań podatkowych podatki” (w tym przypadku należy odpowiednio odnieść go do zobowiązań składkowych). Dodatkowo jednak w art. 29 § 1 Ordynacji przewidziano, iż „w przypadku osób pozostających w związku

małżeńskim odpowiedzialność, o której mowa w art. 26, obejmuje majątek odrębny podatnika oraz majątek wspólny podatnika i jego małżonka.”

Użycie w przywołanym przepisie zwrotów: „w przypadku osób pozostających w związku małżeńskim” oraz „jego małżonka” (przy jednoczesnym posługiwaniu się przez ustawodawcę chociażby w art. 110 Ordynacji zwrotem „małżonek rozwiedziony”) nie pozostawia miejsca na wątpliwości, iż przepis ten odnosi się wyłącznie do tych osób, które w dacie wydawania decyzji przez uprawniony do tego organ pozostają w związku małżeńskim, a co za tym idzie – mają małżonków.

Skoro więc w toku procesu niespornym było, że w lipcu 2016 r., tj. w miesiącu wydawania zaskarżonej decyzji, J. A. D. (1) już od trzech lat nie byli małżeństwem, gdyż małżeństwo to – prawomocnym wyrokiem Sądu – zostało rozwiązane przez rozwód, za oczywiste należało uznać i to, że brak było jakichkolwiek podstaw faktycznych i prawnych do tego, by uznać, że J. D. (1) może być nadal traktowana jako małżonka dłużnika, a tym samym ponosić odpowiedzialność za jakiegokolwiek zobowiązania swojego byłego męża z lat 2010-2012. Co za tym idzie, zaskarżoną decyzję, jako orzekającą o zobowiązaniu osoby, która nie spełnia prawnych przesłanek do tego, by odpowiadać „jak podatnik”, należało, zdaniem Sądu orzekającego, uznać za w całości błędną.

Nadto Sąd I instancji uznał, że w sytuacji, w której pełnomocnik organu rentowego w lakonicznej odpowiedzi na odwołanie zdała się wyrazić stanowisko jakoby „równoległą” podstawę wydania decyzji stanowił art. 110 § 1 Ordynacji podatkowej, należało odnieść się i do tej kwestii.

Omawiany przepis zamieszczony został w rozdziale 15 Ordynacji podatkowej, zatytułowanym: „Odpowiedzialność podatkowa osób trzecich”. W art. 107 wskazano w nim ogólnie (ten i kolejne przepisy przywoływane w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania zaskarżonej decyzji, w tym zakresie, w jakim mają one zastosowanie do zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne oraz z tytułu składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych), że „w przypadkach i w zakresie przewidzianym w niniejszym rozdziale za zaległości podatkowe podatnika odpowiadają całym swoim majątkiem solidarnie z podatnikiem również osoby trzecie” (§ 1), „osoby trzecie odpowiadają całym swoim majątkiem solidarnie z następcą prawnym podatnika za przejęte przez niego zaległości podatkowe” (§ 1a), „jeżeli dalsze przepisy nie stanowią inaczej, osoby trzecie odpowiadają również za: 2) odsetki za zwłokę od zaległości podatkowych; 4) koszty postępowania egzekucyjnego.” (§ 2), a także, że „ogłoszenie upadłości podatnika lub jego następcy prawnego nie ma wpływu na naliczanie odsetek za zwłokę w odniesieniu do osoby trzeciej” (§ 3).

Nadto, w mającym odpowiednie zastosowanie przepisie art. 108 § 1 Ordynacji podatkowej wskazano, że o odpowiedzialności osoby trzeciej organ orzeka w drodze decyzji, przy czym w § 4 tego samego przepisu wskazano, iż „egzekucja zobowiązania wynikającego z decyzji o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej może być wszczęta dopiero wówczas, gdy egzekucja z majątku podatnika okazała się w całości lub w części bezskuteczna, odstąpiono od czynności zmierzających do zastosowania środków egzekucyjnych albo nie przystąpiono do egzekucji administracyjnej w wyniku uprawdopodobnienia przez organ egzekucyjny braku możliwości uzyskania w toku egzekucji administracyjnej kwoty przewyższającej wydatki egzekucyjne.”

Decydujące znaczenie w tym zakresie mają jednak przepisy art. 110 § 1 i § 2 pkt 2 Ordynacji, w myśl których „rozwiedziony małżonek podatnika odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie z byłym małżonkiem za zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań podatkowych powstałych w czasie trwania wspólności majątkowej, jednakże tylko do wysokości wartości przypadającego mu udziału w majątku wspólnym” (§ 1), przy czym odpowiedzialność ta nie obejmuje „odsetek za zwłokę oraz kosztów egzekucyjnych powstałych po dniu uprawomocnienia się orzeczenia o rozwodzie” (§ 2 pkt 2).

W tym kontekście Sąd Okręgowy przywołał także treść przepisu art. 118 Ordynacji, stanowiącego, że „nie można wydać decyzji o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej, jeżeli od końca roku kalendarzowego, w którym powstała zaległość podatkowa, upłynęło 5 lat” (§ 1) oraz, że „przedawnienie zobowiązania wynikającego z decyzji,

o której mowa w § 1, następuje po upływie 3 lat od końca roku kalendarzowego, w którym została doręczona decyzja o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej. Przepisy art. 70 § 2 pkt 1, § 3 i 4 stosuje się odpowiednio, z tym że termin biegu przedawnienia po jego przerwaniu wynosi 3 lata” (§ 2).

Z powyższych regulacji wynika, iż o ile odpowiedzialność małżonka za zobowiązania składkowe powstaje z mocy prawa i obejmuje – co do zasady – całość zaległości, o tyle odpowiedzialność małżonka rozwiedzionego powstaje dopiero na skutek wydania przez ZUS odrębnej decyzji, mającej charakter konstytutywny i podlega istotnym ograniczeniom. Małżonek rozwiedziony odpowiada więc wprawdzie solidarnie z płatnikiem składek całym swoim majątkiem – ale jedynie do wysokości wartości przysługującego mu udziału w majątku wspólnym, a jego odpowiedzialność dotyczy wyłącznie zobowiązań powstałych w czasie trwania związku małżeńskiego lub wspólności majątkowej. Dodatkowo zakres przedmiotowy tej odpowiedzialności jest ograniczony – nie obejmuje bowiem np. odsetek za zwłokę oraz kosztów egzekucyjnych powstałych po dniu uprawomocnienia się orzeczenia o rozwodzie (wynika to wprost z art. 110 § 2 pkt 2 Ordynacji, mającego w tym zakresie charakter *lex specialis* wobec art. 107 § 2 Ordynacji). Data wydania owej konstytutywnej decyzji nie może przy tym budzić wątpliwości, skoro w świetle treści art. 118 Ordynacji ma ona znaczenie przy ustalaniu momentu przedawnienia czy to samej odpowiedzialności małżonka rozwiedzionego, czy to przedawnienia samego zobowiązania wynikającego z tej decyzji.

Odnosząc powyższe do realiów niniejszej sprawy, Sąd I instancji z całą stanowczością stwierdził, iż zaskarżona decyzja nie zawiera jakiegokolwiek elementu, który pozwoliłby na przyjęcie, że podstawę jej wydania stanowi art. 110 Ordynacji w zw.

z art. 31 i 32 ustawy systemowej. Decyzja ta w swojej sentencji odnosi się bowiem wyłącznie do zobowiązania dłużnika – płatnika składek, jakim jest lub był A. D. (1). J. D. (1) przywołano tylko w uzasadnieniu decyzji, nie zaś w jej sentencji, a i to wyłącznie z odwołaniem się do zakresu odpowiedzialności „osób pozostających w związku małżeńskim”. Decyzja ta obejmuje ponadto swoim zakresem także odsetki za opóźnienie (naliczone w nie wiadomo jaki sposób i nie wiadomo za jaki okres, ale z uwagi na ich wysokość, przekraczającą połowę należności głównych, koniecznym jest uznanie, że na potrzeby wydawania decyzji zostały one naliczone także po dacie uprawomocnienia się orzeczenia o rozwodzie małżonków D.). W ocenie Sądu Okręgowego niedopuszczalnym jest więc w takiej sytuacji domniemywanie innego charakteru prawnego tej decyzji, do tego nie tylko wbrew jej treści, ale i wbrew intencji organu, który ją wydał (zgodnie z oświadczeniem podpisanego pod decyzją W. J.). Co za tym idzie, dywagacje pełnomocnika organu rentowego zamieszczone w składanych pismach procesowych należało uznać za pozbawione podstaw prawnych i całkowicie chybione.

Biorąc pod uwagę zakres kompetencji sądu ubezpieczeń społecznych orzekającego w pierwszej instancji, określony przepisami art. 477¹⁴ k.p.c., niemożliwe było wydanie najbardziej sensownego w opisanych realiach rozstrzygnięcia polegającego na uchyleniu zaskarżonej decyzji w zakresie w jakim odnosi się ona do J. D. (1). Z tych więc względów, uznając odwołanie za uzasadnione, Sąd I instancji na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. musiał więc zmienić zaskarżoną decyzję w sposób opisowy, tj. poprzez ustalenie, że w żaden sposób nie dotyczy ona J. D. (1). Szczegółowe rozstrzygnięcie w tym zakresie zamieszczono w punkcie I. sentencji wyroku.

Z powyższym rozstrzygnięciem w całości nie zgodził się organ rentowy, który w wywiedzionej apelacji zarzucił mu naruszenie art. 110 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego niezastosowanie, podczas gdy miał on zastosowanie do przedmiotowego stanu faktycznego.

Wskazując na powyższe, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania oraz zasądzenie od odwołującej się zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skarżący wskazał, że po wydaniu zaskarżonej decyzji J. D. (1) złożyła odpis wyroku rozwodowego z dnia 3 czerwca 2013 r., dowodząc, że małżeństwo z A. D. (1) zostało rozwiązane przez rozwód. Organ rentowy nie zmienił zaskarżonej decyzji, albowiem, mimo ujawnienia powyższej okoliczności, istnieje podstawa prawna

odpowiedzialności za przedmiotowe składki rozwiedzonego małżonka dłużnika, tj. art. 29, 109 § 1, 110 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej. Nadto, z ugruntowanej linii orzecznictwa przedstawionego w piśmie organu rentowego z dnia 22 września 2016 r. wynika zasadność takiego stanowiska w sprawie. Zgodnie ze wskazanymi wyżej przepisami, w przypadku osób pozostających w związku małżeńskim, odpowiedzialność,

o której mowa w art. 26, obejmuje majątek odrębny podatnika oraz majątek wspólny podatnika i jego małżonka. Rozwiedziony małżonek podatnika odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie z byłym małżonkiem za zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań podatkowych powstałych w czasie trwania wspólności majątkowej, jednakże tylko do wysokości wartości przypadającego mu udziału w majątku wspólnym.

Apelujący zwrócił uwagę, że w toku postępowania sądowego ani płatnik, ani J. D. (1) nie kwestionowali kwoty jaka była przedmiotem zaskarżonej decyzji. Nie podniesiono też braku wykazania bezskuteczności egzekucji.

Pełnomocnik organu rentowego nadmieniła również, że zwróciła się do komórki merytorycznej o przesłanie dokumentacji potwierdzającej powyższe okoliczności celem uzupełnienia akt rentowych przekazanych do Sądu. W ocenie pełnomocnik, jeśli akta rentowe przesłane przez organ wraz z odpowiedzią na odwołanie były w ocenie Sądu Okręgowego niekompletne, powinien zarządzić ich zwrot celem uzupełnienia.

W odpowiedzi na apelację odwołująca się J. D. (1) wniosła o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania odwoławczego – według norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu odwołująca podniosła, że A. D. (1) prowadzi działalność gospodarczą od 1 grudnia 2006 r. i do dnia sporządzania niniejszego pisma pozostaje ona aktywna. Płatnik w toku prowadzonego postępowania – odmiennie od postawy odwołującej się – wykazuje się li tylko postawą bierną, nie wskazując innych składników majątkowych, w odniesieniu do których organ podatkowy mógłby przeprowadzić skuteczne uzyskanie przysługujących mu roszczeń.

Odnosząc się z kolei do twierdzeń pełnomocnika pozwanego jakoby zwrócił się „do właściwej komórki merytorycznej o przesłanie dokumentacji” potwierdzającej podniesione w treści apelacji okoliczności „celem uzupełniania akt rentowych przekazanych do Sądu”, odwołująca się niniejszym – z całą stanowczością – wniosła o pominięcie zgłoszonych przez apelującego dowodów, albowiem strona skarżąca niewątpliwie mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, zaś potrzeba powołania się na nie wynikała później. Na powyższe wskazuje przecież w sposób oczywisty stanowisko pełnomocnika organu rentowego, a wyrażające się w sformułowaniu, że „jeśli akta rentowe przesłane przez organ rentowy wraz z odpowiedzią na odwołanie były w ocenie Sądu Okręgowego w Szczecinie niekompletne, powinien być zarządzić ich zwrot celem uzupełnienia”. Jakkolwiek odwołująca się nie jest osobą biegłą w prawie, tak zaakcentowania wymaga, że zgodnie z art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Sąd powinien zatem przyjąć za prawdziwe fakty udowodnione przez stronę obciążoną dowodem i pominąć te, których nie wykazała w sposób przekonujący. Ingerencja zmierzająca do zmiany reguły z art. 6 k.c., którą w istocie forsuje obecnie pełnomocnik apelującego, powinna zostać oceniona jako uchybienie prawu materialnemu i procesowemu.

Reasumując powyższe, wnosząca odpowiedź wskazała, że z jednej strony mamy do czynienia z płatnikiem notorycznie niedopełniającym ciężącego na nim obowiązku, pozostającego jednakże aktywnym gospodarzem. Z drugiej z kolei osobę znajdującą się na skraju ubóstwa, u podstaw czego leży fakt, że wszelkie więzy gospodarcze między małżonkami ustały na długo przed uprawomocnieniem się wyroku orzekającego rozwód. Odwołująca się nie powinna i nie jest w stanie – nawet w najmniejszym stopniu – odpowiadać za zobowiązania byłego męża, z którym od lat nie utrzymuje jakiegokolwiek kontaktu. Odwołująca w okresie małżeństwa nie miała żadnego wpływu na powstanie zadłużenia, jak też nie miała wpływu na decyzje płatnika podejmowane w związku z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się uzasadniona o tyle, że doprowadziła do uchylenia zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji.

Na wstępie przypomnieć należy, że stosownie do art. 26 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 800; dalej jako „o.p.”), podatnik odpowiada całym swoim majątkiem za wynikające ze zobowiązań podatkowych podatki. Zgodnie natomiast z treścią art. 29 § 1 o.p., w przypadku osób pozostających w związku małżeńskim odpowiedzialność, o której mowa w art. 26, obejmuje majątek odrębny podatnika oraz majątek wspólny podatnika i jego małżonka. Konsekwencją rozciągnięcia odpowiedzialności podatnika na majątek wspólny jego oraz małżonka jest również odpowiedzialność tego małżonka. Odpowiedzialność tę należy rozumieć jako dopuszczalność stosowania przewidzianych prawem środków przymusu zmierzających do wyegzekwowania podatków również z jego majątku, który stanowi majątek wspólny małżonków. Odpowiedzialność ta powstaje z mocy prawa, bez konieczności wydawania jakichkolwiek decyzji.

Z kolei zgodnie z treścią art. 110 § 1 o.p. rozwiedziony małżonek podatnika odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie z byłym małżonkiem za zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań podatkowych powstałych w czasie trwania wspólności majątkowej, jednakże tylko do wysokości wartości przypadającego mu udziału w majątku wspólnym.

Na mocy art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1778; dalej jako „ustawa systemowa”) wskazane wyżej przepisy Ordynacji podatkowej stosuje się odpowiednio do należności z tytułu składek.

Zauważyć należy, że art. 110 o.p. stanowi swoiste dopełnienie zasad odpowiedzialności osób pozostających w związku małżeńskim za zobowiązania podatkowe (składkowe), o której mowa w art. 29 o.p. Z porównania wskazanych regulacji wywieść należy wniosek, że do czasu trwania związku małżeńskiego odpowiedzialność tę kształtuje art. 29 o.p. i dotyczy ona majątku odrębnego (osobistego) podatnika oraz majątku wspólnego podatnika i jego małżonka. Po ustaniu związku małżeńskiego w następstwie rozvodu czy unieważnienia oraz w przypadku separacji odpowiedzialność małżonka podatnika określa art. 110 o.p. (zob. R. Dowgier, Komentarz aktualizowany do art. 110 ustawy – Ordynacja podatkowa, Lex nr 10725).

Wobec powyższego, w ocenie Sądu Apelacyjnego nie można – jak też uczynił to Sąd Okręgowy – zastosowania wskazanych wyżej regulacji ściśle rozgraniczać i przyjmować, że wzajemnie się one wykluczają. Art. 29 o.p. niewątpliwie stanowi więc podstawę odpowiedzialności małżonki za zobowiązania składkowe męża powstałe w czasie trwania między małżonkami wspólności majątkowej, natomiast – wobec faktu rozwiązania małżeństwa przez rozwód – odpowiedzialność tę reguluje art. 110 o.p.

W tym miejscu należy dla porządku wskazać, iż zgodnie z art. 31 § 1 k.r.o. z chwilą zawarcia małżeństwa powstaje między małżonkami z mocy ustawy wspólność majątkowa (wspólność ustawowa) obejmująca przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub przez jednego z nich. Sam fakt zawarcia małżeństwa stwarza ex lege domniemanie istnienia majątku wspólnego – współwłasności łącznej, z zastrzeżeniem zawarcia umowy intercyzy (W. Sługiewicz, Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2004 r., sygn. akt III CZP 33/04, s. 182). Majątek wspólny to m.in.: pobrane wynagrodzenie za pracę i dochody z innej działalności zarobkowej każdego z małżonków, dochody z majątku wspólnego, jak również z majątku osobistego każdego z małżonków, środki zgromadzone na rachunku otwartego lub pracowniczego funduszu emerytalnego każdego z małżonków. Przedmioty majątkowe nieobjęte wspólnością ustawową należą do majątku osobistego każdego z małżonków. Małżeńska wspólność majątkowa ustaje z mocy prawa w razie ustania małżeństwa, orzeczenia separacji oraz ubezwłasnowolnienia jednego z małżonków.

Ponadto, zgodnie z art. 47 § 1 k.r.o. ustawowa wspólność małżeńska może zostać w drodze umowy rozszerzona, ograniczona lub wyłączona. Może też, z ważnych powodów wykazanych przez każdego z małżonków, zostać zniesiona przez sąd. Skutki prawne ograniczenia, zniesienia, wyłączenia lub ustania wspólności

majątkowej nie odnoszą się do zobowiązań powstałych przed dniem dokonania tych czynności. Podatnik, płatnik i inkasent ponoszą zatem odpowiedzialność z całego majątku wspólnego za zobowiązania podatkowe powstałe przed dniem zawarcia, np. umowy intercyzy. Uwaga ta odnosi się również do odpowiedzialności majątkiem wspólnym z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne – jak wskazano w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2012 r. (sygn. akt II UK 339/11, OSNP 2013, nr 7–8, poz. 97), odpowiedzialność ta nie dotyczy tych zobowiązań składkowych jednego z małżonków, które powstały przed zawarciem małżeństwa (art. 29 § 1 w zw. z art. 26 o.p. w zw. z art. 31 i 32 ustawy systemowej).

Jak wynika z poczynionych na gruncie przedmiotowej sprawy ustaleń faktycznych, małżeństwo A. D. (1) i J. D. (1) zostało prawomocnie rozwiązane przez rozwód wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 3 czerwca 2013 r.. Przypomnieć należy natomiast, że zaległości składkowe A. D. (1) dotyczą lat 2010-2012, a więc okresu, gdy między małżonkami istniała jeszcze wspólność majątkowa. Zaznaczyć należy przy tym, że małżonkowie D. w czasie trwania małżeństwa nie zawierali małżeńskich umów majątkowych (bezsporne). W związku z powyższym, z punktu widzenia art. 110 § 1 o.p., w szczególności odnośnie zakresu odpowiedzialności za zobowiązania, w sprawie bez znaczenia pozostaje podniesiony przez ubezpieczoną fakt, iż wszelkie więzy gospodarcze między małżonkami ustały na długo przed uprawomocnieniem się wyroku orzekającego rozwód (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 22 marca 2016 r., sygn. akt III AUa 745/15, Lex nr 2025597). Zupełny i trwały rozkład pożycia między małżonkami w myśl art. 56 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego stanowi przesłankę do rozwiązania przez sąd małżeństwa przez rozwód, nie wpływa natomiast na kwestię odpowiedzialności majątkowej za zobowiązania składkowe, jeżeli nie doszło wcześniej do zawarcia umowy o ograniczeniu wspólności ustawowej bądź o ustanowieniu rozdzielności majątkowej.

Odnosząc się do twierdzeń ubezpieczonej J. D. (1) przedstawionych

w odpowiedzi na apelację, dodatkowo podkreślić należy, iż utrwalone jest w orzecznictwie stanowisko, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie ma zastosowania art. 5 k.c. (nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony), zaś materialnoprawną podstawą żądań mogą być tylko przepisy prawa, a nie zasady współżycia społecznego. Do złagodzenia rygorów prawa ubezpieczeń społecznych nie stosuje się art. 5 k.c., jako że prawo ubezpieczeń społecznych nie zawiera normy o charakterze takiej klauzuli generalnej, ani też normy zezwalającej na stosowanie w zakresie nieuregulowanym przepisów kodeksu cywilnego. Przepisy z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa publicznego, dlatego też nie mogą być modyfikowane lub zastępowane przez zasady współżycia społecznego (zob. np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 listopada 2013 r., sygn. akt III AUa 3548/12, Lex nr 1400480). Tym samym, nie może zostać uwzględniona argumentacja ubezpieczonej przedstawiona w odpowiedzi na apelację, zmierzająca do wykazania, że znajduje się ona na skraju ubóstwa, nie jest w stanie odpowiadać za zobowiązania byłego męża, z którym od lat nie utrzymuje jakiegokolwiek kontaktu oraz że w okresie małżeństwa nie miała żadnego wpływu na powstanie zadłużenia, jak też nie miała wpływu na decyzje płatnika podejmowane

w związku z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą.

Mając zatem na uwadze fakt, że w dniu wydania zaskarżonej decyzji małżonkowie D. byli już rozwiedzeni nie można do odpowiedzialności ubezpieczonej stosować przepisu art. 29 § 1 o.p. Zastosowanie zatem znajdzie art. 110 o.p. Odpowiedzialność rozwiedzonego małżonka oraz podmiotów, o których mowa w art. 110 § 3 o.p., ma charakter osobisty i dotyczy całego ich majątku. Jednakże ustawodawca zastrzegł, że kwota, do której rozwiedziony małżonek ponosi odpowiedzialność jako osoba trzecia, ograniczona jest do przypadającego mu udziału w majątku wspólnym.

Prowadzi to więc do konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego w tym zakresie przez organ rentowy i ustalenia składu i wartości majątku wspólnego i wartości udziału przypadającego J. D. (1). Jeżeli organ nie będzie dysponował dokumentami o podziale majątku małżonków w postaci umowy czy wyroku sądowego, to musi czynić w tym zakresie własne ustalenia. Komentowany przepis nie stawia warunku, aby były małżonek udział w majątku wspólnym faktycznie otrzymał (zob. Rafał Dowgier Komentarz do art.110 ustawy - Ordynacja podatkowa).

Należy mieć również na uwadze, że zgodnie z § 2 art. 110 odpowiedzialność, o której mowa w § 1, nie obejmuje odsetek za zwłokę oraz kosztów egzekucyjnych powstałych po dniu uprawomocnienia się orzeczenia o rozwodzie, a zatem i w tym względzie zaskarżona decyzja wymaga korekty.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny uznał, że skoro zachodzi konieczność poczynienia ustaleń ww. należało uchylić zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję na podstawie art. 477^{14a} k.p.c. i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu.